

KESKKONNAAMET

Järveoja hoiuala kaitsekorralduskava 2013–2022

Euroopa Liit
Euroopa
Regionaalarengu Fond

Eesti tuleviku heaks

SISUKORD

SISUKORD.....	2
SISSEJUHATUS	4
1. ÜLDOSA	5
1.1. Ala iseloomustus.....	5
1.2. Maakasutus	6
1.3. Huvigrupid.....	6
1.4. Kaitsekord.....	6
1.5. Uuritus.....	7
1.5.1. Läbiviidud inventuurid ja uuringud	7
1.5.2. Riiklik seire.....	9
1.5.3. Inventuuride ja uuringute vajadus.....	9
2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID	10
2.1. Elustik	10
2.1.1. KALAD.....	10
2.1.2. SELGROOTUD	10
2.2. Kooslused: jõed ja ojad (3260)	12
3. Ala ja selle väärtuste tutvustamine ning külastuskorraldus	15
3. Ala ja selle väärtuste tutvustamine ning külastuskorraldus	15
3.1. Tähistamine.....	15
4. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE.....	16
4.1. Tegevuste kirjeldus	16
4.1.1. Kalastiku, selgrootute ja taimestiku ning vee füüsikalise-keemilise näitajate seire	16
4.1.2. Teetruubi ümberehitus	16
4.1.3. Tähiste paigaldamine	16
4.1.4. Kaitsekorralduskava uuendamine	16
4.2. Eelarve	17
5. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE	19
KASUTATUD KIRJANDUS	20

LISAD.....	21
Lisa 1. Seadusandlus.....	21
Lisa 2. Avalikustamise materjalid.....	23
Lisa 3. Järveoja hoiuala väärtuste koondtabel	25
Lisa 4. Kaardid.....	26
Lisa 5. Fotod	28

SISSEJUHATUS

Vastavalt looduskaitseseaduse §-le 25 on kaitsekorralduskava hoiualade ja kaitsealade alapõhise kaitse korraldamise aluseks.

Kaitsekorralduskava kinnitab Keskkonnaameti peadirektor. Teave kaitsekorralduskava kinnitamise kohta avalikustatakse Keskkonnaameti kodulehel.

Käesoleva Järveoja hoiuala kaitsekorralduskava (edaspidi ka *KKK*) eesmärk on:

- anda lühike ülevaade kaitstavast alast (edaspidi *ala*) – selle kaitsekorraldusest, kaitse-eesmärkidest, rahvusvahelisest staatusest, maakasutusest, huvigruppidest ning alal läbiviidavast riiklikust seirest;
- analüüsida ala eesmärke ning anda hinnang iga põhiväärtuseks oleva liigi, elupaiga vm väärtuse seisundile;
- arvestades alale seatud eesmärke, määrata mõõdetavad kaitse-eesmärgid ja kaitsekorralduse oodatavad tulemused kaitsekorraldusperioodi lõpuks ning 30 aasta perspektiivis;
- anda ülevaade peamistest väärtusi mõjutavatest teguritest, kirjeldada kaitseks vajalikke meetmeid koos oodatavate tulemustega;
- määrata põhiväärtuste säilimisele, taastamisele ja tutvustamisele suunatud kaitsekorralduslike tegevuste elluviimise plaan koos tööde mahu, koha, ulatuse kirjelduse ja orienteeruva maksumusega;
- luua alusdokument kaitseala kaitsekorralduslike tööde elluviimiseks ja rahastamiseks.

Kaitsekorralduskava koostamisel viidi läbi avalikkuse kaasamise koosolek Rakveres 27.02.2013 (protokoll lisas 2).

Kava koostamist koordineeris Keskkonnaameti Viru regiooni kaitse planeerimise spetsialist Riina Kotter (tel: 5037128, e-post: riina.kotter@keskkonnaamet.ee).

Kava koostas FIE dr Silvia Pihu (tel: 5236319, e-post: silvia.pihu@ut.ee), osalesid ka ihtüoloog mag Rein Järvekül, selgrootute spetsialist dr Henn Timm ja mag Raul Pihu.

Kaitsekorralduskava on valminud „Riikliku struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007–2013” ja sellest tuleneva „Elukeskkonna arendamise rakenduskava” prioriteetse suuna „Säästva keskkonnakasutuse infrastruktuuride ja tugisüsteemide arendamine” meetme „Kaitsekorralduskavade ja liikide tegevuskavade koostamine looduse mitmekesisuse säilitamiseks” programmi alusel Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest.

1. ÜLDOSA

1.1. ALA ISELOOMUSTUS

Järveoja hoiuala loodi Vabariigi Valitsuse 5. septembri 2005. a määrusega nr 237 „Hoiualade kaitse alla võtmine Lääne-Viru maakonnas”. Hoiuala kaitse-eesmärk on EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüübi – jõgede ja ojade (3260) – kaitse (RTL 2004, 111, 1758).

Looduskaitseeaduse järgi on hoiualal keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati, ning kaitstavate liikide oluline häirimine. Samuti pole lubatud tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi (RT I 2004, 38, 258).

Järveoja hoiuala asub Lääne-Virumaal Vihula vallas, hõlmates vaid 1,4 km pikkuse oja kogu selle ulatuses – lähtest (Vainupea–Rutja maanteest 1 km lõunas) kuni suubumiseni Soome lahte ühtekokku vaid 0,8 ha. Kogu pikkuses looduslikus looklevas sängis voolava oja väiksusele vaatamata on see siiski hinnatud eelnevalt nimetatud elupaigatüübi väärtuslikuks esindajaks.

Järveoja voolab vahetult enne suuet taimedeta rannaliiva uhitud sängis. Seejärel siseneb oja vanasse metsa, kus kaldad muutuvad oluliselt kõrgemaks ja on kohati järsud. Metsas voolates on põhi algul jätkuvalt liivane, kuid peagi ilmuvad ka kruusased ja kivised ojalõigud. Mitmes kohas esineb vettelangenud puid.

Suudmest 0,4 km kaugusel jõega ristuvast Vainupea–Rutja maanteest ülesvoolu hakkab oja põhjas liiva osatähtsus üha vähenema ja kruusa oma suurenema. Edasi liikudes muutuvad kaldad järjest kõrgemaks ja järsemaks, langus suuremaks ning säng kivirohkemaks.

Maanteest umbes 0,5 km (suudmest 0,9 km) kaugusel siseneb oja kitsasse ja sügavasse, kohati väga järskude kallastega sälkorgu. Paiguti on säng väga käänuline ja langus silmnähtav. Põhjas domineerivad enamasti kruus ja kivid, mõnedel lühikestel lõikudel siiski ka liiv. Peamiselt vana okaspuumetsaga kaetud kõrgetel järskudel kallastel paljandub mitmes kohas pinnas. Nii sängis kui ka sellest väljas sügavas orus on üsna palju külili vajunud või murdunud puid. Loetletud põhjustel on ürgilmelisel ojal teatud väärtus ka maastikuelemendina.

Kuigi Järveojast pole leitud ühtegi kaitsealust loomaliiki, sobib veekogu siiski üsna hästi vääriskala meriforelli sigimisalaks. Paremad sigimispiirkonnad jäävad Vainupea–Rutja maanteest ülesvoolu, kus on palju kruusapõhjalisi ojalõike. Praegu aga saavad merest tõusvad kalad liikuda vaid kuni maanteeni, kus nende edasise pääsu ülesvoolu teeb võimatuks veepinnast üle 0,5 m kõrgemal olev teetruup. Kaladele liikumisvõimaluse tagamiseks tuleb

teetamm rekonstrueerida ning truur paigutada nii palju madalamale, et sealt läbivoolav vesi ei kukuks alla joana.

Järveoja pildid on toodud lisa 5.

1.2. MAAKASUTUS

Hoiuala hõlmab ainult oja, mis voolab peamiselt riigimetsamaadel (katastriüksused Kunda metskond 22 tunnusega 88703:003:0870 ja Kunda metskond 24 tunnusega 88703:003:0890; u 75% alast), aga läbib ka eramaaomandisse kuuluvat Rannapere katastriüksust tunnusega 88703:003:0050 (u 25% alast), mis kuulub osäühingule Simuna Ivax, ning riigi transpordimaad (katastriüksus Võle–Vainupea–Kunda tee tunnusega 88703:003:2160; alla 1% alast).

Kõlvikuliselt on tegemist ainult veealaga.

1.3. HUVIGRUPID

Keskkonnaamet – kaitseala valitseja. Keskkonnaameti eesmärk on tagada ala eesmärgiks olevate väärtuste soodne seisund.

RMK (Lääne-Viru metskond) – ala külastuse korraldaja, külastusobjektide rajaja ja hooldaja ning loodushoiutööde läbiviija riigi maadel, piiritähiste paigaldaja ja hooldaja.

Vihula vald – on huvitatud puhta ning mitmekesise looduskeskkonna hoidmisest ning ettevõtluse arendamisest.

Maanteeamet – Võle–Vainupea–Kunda maantee haldaja.

OÜ Simuna Ivax – maaomanik, on huvitatud maaomandi kasutamisest.

1.4. KAITSEKORD

Vastavalt looduskaitseaduse § 32 lg-le 1 moodustatakse hoiuala loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks, kui see ei ole tagatud muul käesoleva seadusega sätestatud viisil (RT I 2004, 38, 258). Järveoja hoiuala on moodustatud EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisa nimetatud elupaigatüübi – jõgede ja ojade (3260) kaitseks (RT I 2005, 51, 404).

Hoiualal on keelatud nende elupaikade ja kasvukohtade hävitamine ja kahjustamine, mille kaitseks hoiuala moodustati ning kaitstavate liikide oluline häirimine, samuti tegevus, mis seab ohtu elupaikade, kasvukohtade ja kaitstavate liikide soodsa seisundi. Looduskaitseaduse § 33 kohaselt tuleb hoiuala piires asuva kinnisasja valdajal esitada hoiuala valitsejale ehk siis Keskkonnaametile teatis järgmiste tegevuste kavandamise korral:

- 1) tee rajamine;
- 2) loodusliku kivimi või pinnase teisaldamine;
- 3) veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine;
- 4) biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine;
- 5) loodusliku ja poolloodusliku rohumaa ning poldri kultiveerimine ja väetamine;
- 6) puisniiduilmelisel alal asuvate puude raiumine;
- 7) maaparandussüsteemi rajamine ja rekonstrueerimine (RT I 2004, 38, 258).

Veeseaduse § 29 järgi on veekaitsevööndi ulatus tavalisest veepiirist ojadel 10 m. Tavaline veepiir on seaduse tähenduses põhikaardil märgitud veekogu piir. Veekaitsevööndis on keelatud:

- 1) maavarade ja maa-ainese kaevandamine ning geoloogilise uuringu teostamine;
- 2) puu- ja põõsarinde raie ilma Keskkonnaameti nõusolekuta, välja arvatud raie maaparandussüsteemi eesvoolul maaparandushoiutööde tegemisel;
- 3) majandustegevus, välja arvatud veest väljauhutud taimestiku eemaldamine, heina niitmine ja roo lõikamine;
- 4) väetise, keemilise taimekaitsevahendi ja reoveesette kasutamine ning sõnnikuhoidla või -auna paigaldamine. Lubatud on taimekaitsevahendi kasutamine taimehaiguste korral ja kahjurite puhanguliste kollete likvideerimisel Keskkonnaameti igakordsel loal (RT I 1994, 40, 655).

1.5. UURITUS

1.5.1. LÄBIVIIDUD INVENTUURID JA UURINGUD

Esimesed andmed Järveoja kalastikust pärinevad 2002. a augustist, kui DANCEE/DEPA projekti *Implementation of the NATURA 2000 Network in Estonia Regarding Freshwater and Brackish Water Species and Habitats* raames tegi Eesti Loodushoiu Keskus (R. Järvekülg) väliuuringuid Põhja-Eesti jõgedel ning Selja ja Vainupea jõe vahel pälvis tähelepanu väike allikaline oja. Oja vooluhulk oli vaatluspäeval ainult 10–15 l/s, kuid kestva põua tõttu oli selline vooluhulk üllatav, sest rida teisi palju suuremaid jõgesid-ogasid oli selleks ajaks juba kas lompideks kuivanud või oli seal vooluhulk vaid mõni l/s.

27. augustil 2002. a tehti ojal kaks katsepüüki (tabel 2):

1) Võle-Vainupea-Kunda tee truubi ümbruses (0,3...0,4 km suudmest) registreeriti forelli noorjärkude olemasolu. Esines suhteliselt arvukalt sama- ja vähearvukalt kahesuviseid isendeid;

2) loodusliku sängi ülesvoolu otsas (1,1...1,2 km suudmest) registreeriti katsepüügil üks kahesuvine forelli noorjärg ning vähearvukalt luukaritsat. Püügilõigust nii üles- kui allavoolu asus ojal mitu koprapaisu. Praegu koprapaisusid ei ole.

Teistkordselt uuriti oja kalastikku 12. novembril 2005. a. Katsepüügid tehti kolmes ojalõigus (R. Järvekülje andmed): suudme-eelses lõigus (20...170 m suudmest) esines arvukalt kahesuviseid forelli noorjärke; Võle-Vainupea-Kunda mnt-st allavoolu (0,3...0,4 km suudmest) leiti üksikuid forelli noorjärke ja luukaritsaid; Võle-Vainupea-Kunda mnt-st ülesvoolu (0,6...0,8 km suudmest) esines vähearvukalt nii sama- kui kahesuviseid forelli noorjärke.

Käesoleva töö raames teostati 04. septembril 2012. a kalastiku katsepüügid Järveoja kolmes erinevas lõigus:

1) suudme-eelses lõigus (10...150 m suudmest) registreeriti ainsa liigina ogalik;

2) Võle-Vainupea-Kunda mnt-st allavoolu (0,3...0,4 km suudmest) registreeriti üks

3) kahesuvine forell ja üks luukarits;

Võle-Vainupea-Kunda mnt-st ülesvoolu (0,6...0,7 km suudmest) püügilõigus kalu ei leitud.

2012. a uuriti ka oja suurselgrootuid (H. Timm), mille eesmärgiks oli hinnata Järveoja suurselgrootute liigilist koosseisu ja bioloogilist seisundit. Ühtlasi hinnati kahe kaitsealuse liigi, paksu jõekarpi (*Unio crassus*; LK II kat, LoD II) ning rohe-vesihobu (*Ophiogomphus cecilia*, LK III kat, LoD IV) võimalikku leidumist ja arvukust uuritavas piirkonnas. Järveoja jäi selgrootute järgi hea ja kesise seisundi piirile. Kaitsealuseid liike, paksu jõekarpi ega rohe-vesihobu, uuritud jõelõigust ei avastatud.

2012. a uuriti ka jõe hüdro-morfoloogiat ja füüsikalisi-keemilisi parameetreid (R. Pihu). Selgus, et vaatamata Järveoja väikesele valgale ja vooluhulgale omab kiirevooluline ning pikkadel lõikudel kivise-kruusase põhjaga oja siiski tähtsust meriforelli sigimis- ja noorjärkude kasvualana, seda eriti ojaga ristuvast Karepa-Vainupea maanteest ülesvoolu.

Täpsemad andmed 2012. a uuringute kohta on esitatud Järveoja hoiuala kaitsekorralduskava vahearuanandes (Järvekülg jt 2013).

1.5.2. RIIKLIK SEIRE

Riiklikku seiret hoiualal ei toimu ja selleks pole ka vajadust.

1.5.3. INVENTUURIDE JA UURINGUTE VAJADUS

Kalastiku, selgrootute ja taimestiku tulemusseire peab toimuma viie-aastase intervalliga. Seega tuleb järgmine seire läbi viia 2017. a, seire käigus saab ühtlasi hinnata ka elupaiga seisundit. Seire teostada üldiselt sama metoodika alusel ja samades kohtades kui 2012. a, lisaks peab hindama oja seisundit ka taimestiku alusel. Seiret peavad teostama eriala spetsialistid (ihtüoloog, selgrootute spetsialist, botaanik). Hüdromorfoloogia uus uuring ei ole niipea vajalik, seda võib korrata alles 10–15 aasta pärast.

2. VÄÄRTUSED JA KAITSE-EESMÄRGID

2.1. ELUSTIK

2.1.1. KALAD

Varasemast ajast (2002. a) oli oja kalastiku kohta teada, et selles sigib regulaarselt meriforell (jõeforelli elupaigaks on oja sobimatu, kuna vanematele forellidele ojas elupaigad puuduvad) ning esineb vähearvukalt luukaritsat. Tõenäoliselt võis pidada veel jõesilmu vähearvukat tõusu ojasse (sobivaid elupaiku silmuvastsetele on ojas vähe) ning ogaliku vähearvukat tõusu ojasse.

Meriforelli sigimis- ja noorjärkude kasvualaks sobib rohkemal või vähemal määral kogu oja alamjooksu looduslikus süngis voolav osa (Järveoja hoiuala). Paremad sigimispaigad jäävad Võle–Vainupea–Kunda maanteest ülesvoolu, kuid tänu allikalisele veele sobib noorjärkude elupaigaks ka ülejäänud osa oja alamjooksust.

4. septembril 2012. a teostati kalastiku katsepüügid Järveoja kolmes erinevas lõigus: suudmeelses lõigus (10...150 m suudmest) registreeriti ainsa liigina ogalik; Võle–Vainupea–Kunda mnt-st allavoolu (0,3...0,4 km suudmest) registreeriti üks kahesuvine forell ja üks luukarits; Võle–Vainupea–Kunda mnt-st ülesvoolu (0,6...0,7 km suudmest) püügilõigus kalu ei leitud.

Läbiviidud uuringute ja katsepüükide põhjal saab öelda, et kaitstavatest loodusdirektiivi II lisa liikidest võib ojas esineda vaid jõesilm. Senistel katsepüükidel pole aga jõesilmu (või tema vastseid) ojast leitud. Ojas leidub jõesilmule sobilikke sigimispaiku, kuid oja elupaigaline kvaliteet jõesilmu vastsete jaoks on madal. Tõenäoliselt on jõesilmu tõus ojas juhuslik ning ebaregulaarne. Ka meriforelli leiti üks isend ja ülevoolu teetruupi kalastik puudus. Praegu saavad mere poolt ülesvoolu liikuvad kalad vabalt liikuda vaid kuni Võle–Vainupea–Kunda maanteeni, kus nende edasise pääsu ülesvoolu teeb võimatuks veepinnast üle 0,5 m kõrgemal olev teetruup. Seega jääb kasutamata märkimisväärne sigimispotentsiaal. Potentsiaalsed meriforelli koelmualad on näidatud lisa 3.1.

2.1.2. SELGROOTUD

2012. a hinnati Järveoja suurselgrootute liigilist koosseisu ja bioloogilist seisundit. Ühtlasi hinnati kahe kaitsealuse liigi, paksu jõekarbi (*Unio crassus*; LK II kat, LoD II) ning rohevesihobu (*Ophiogomphus cecilia*, LK III kat, LoD IV) võimalikku leidumist.¹ Proovivõtu ja jõe seisundi hindamise täpsem kirjeldus on vastavas juhendis (Timm & Vilbaste, 2010).

Uuritud paikade seisund suurselgrootute järgi on antud tabelis 1.

¹ LK – looduskaitse, kat – kaitsekategooria, LoD II – Loodusdirektiivi II lisa, LoD IV – Loodusdirektiivi IV lisa

Tabel 1. Seisund suurselgrootute järgi

	Järveoja
N	485
T	25
H'	1,74
ASPT	5,67
DSFI	7
EPT	8
Seisundi üldhinnang	17
EQR	0,68

N – asustustihedus (isendeid m²), T – taksonirikkus (koos kvalitatiivse prooviga), H' – Shannoni erisus, ASPT – Average Score Per Taxon, DSFI – Danish Stream Fauna Index, EPT – *Ephemeroptera*, *Plecoptera* ja *Trichoptera* taksonirikkus (koos kvalitatiivse prooviga). Seisundi üldhinnang: pallides viie indeksi põhjal. EQR – *Environmental Quality Ratio* (üldhinnang jagatud etalonväärtusega). Seisunditasemed on värvitud järgmiselt: väga hea – sinine, hea – roheline, kesine – kollane, halb – oranž ja väga halb – punane.

Tabelist 1 nähtub, et Järveoja jäi hea ja kesise seisundi piirile. Siiski ei tohiks sellest järeldada, et see oja on mingi olulise inimõju surve all. Pigem tulenes oja madalam seisund teiste vooluveekogudega võrreldes erandlikest oludest (üldisest väiksusest ning isoleeritusest teistest vooluvestest). Järveojas domineerisid jõe-kirpvähid (*Gammarus pulex*).

Kaitsealuseid liike, paksu jõekarpi ega rohe-vesihobu, uuritud jõelõigust ei avastatud. Järveoja looduslikud olud on sellised, et kumbagi liiki polegi sealt oja väiksuse tõttu tõenäoline leida.

2.2. KOOSLUSED: JÕED JA OJAD (3260)

LoD I, KE – jah²

Järveoja, pikkusega 1,4 km ja valgalaga alla 25 km² (Keskkonnaregistri andmetel; täpselt pole teada), asub Lääne-Virumaal Vihula vallas. Oja suubub Soome lahte Eisma ja Rutja külade vahelisel alal.

Vahetult enne suuet voolab oja täiesti lagedal rannaliival väga madalate ja tasaste kallaste vahel. Uuringute ajal varieerus siin oja veeala laius piirides 1–3,5 m, sügavus oli vahemikus 0,05–0,15 m ja voolukiirus kuni 0,5 m/s. Põhi oli valdavalt liivane, paiguti kruusane. Sängis esines ka üksikuid kive ja rahne. Vooluhulk oli hinnanguliselt 40 l/s.

Suudmest umbes 50 m ülesvoolu siseneb oja metsa. Kaldad muutuvad oluliselt kõrgemateks ja on kohati järsud. Tihedalt kasvavate puude ja reeglina lopsaka rohttaimestiku tõttu oli veepind valgusele hästi varjatud. Vee sügavus oli hinnanguliselt valdavalt 0,2 m, paiguti sellest ka oluliselt väiksem (eelkõige kruusaseljandikel) või suurem. Voolukiirus ulatus enamasti üle 0,5 m/s. Põhjas domineeris endiselt liiv, kuid üsna ulatuslikult leidis ka kruusa ning vähesel määral kive. Ojas esines paiguti vettelangenud puid.

Suudmest 0,4 km kaugusel ristub ojaga Võle–Vainupea–Kunda maantee. Natuke enne seda oli veekogus üsna arvukalt rahne. Teetruubi allavoolu jääva otsa alumine serv oli sellest vahetult alamal oleva oja sängist üle 0,5 m kõrgemal, tekitades kaladele sisuliselt ületamatu kunstliku joa.

Maanteest 0,1–0,15 km ülesvoolu hakkas oja põhjas liiva osatähtsus üha vähenema ja kruusa oma suurenema. Edasi liikudes muutusid kaldad järjest kõrgemateks ja järsemateks, langus suuremaks ning säng kivi- ja rahnurohkemaks. Maanteest ligikaudu 0,5 km (suudmest 0,9 km) kaugusel sisenes oja kitsasse ja sügavasse, kohati väga järskude kallastega sälkorgu. Paiguti oli säng väga kääneline ja langus silmnähtav, voolukiirus koguni üle 1 m/s. Põhjas domineerisid reeglina kruus ja kivid, mõnedel lühikestel lõikudel siiski ka liiv. Üsna arvukalt esines ka rahne. Peamiselt vana okaspuumetsaga kaetud kõrgetel järskudel kallastel paljandus mitmes kohas pinnas. Nii sängis kui ka sellest väljas sügavas orus oli üsna palju külili vajunud või murdunud puid.

Viimati kirjeldatud ojalõik ulatub kuni hoiuala ülesvoolu jääva alguspunktini, milleks on suudmest ligikaudu 1,4 km kaugusel asuv oja lähe ja ühtlasi kahe (parem- ja vasakpoolse) nimetu kraavi suudmekoht. Selles punktis on Järveoja aeglasevooluline ning ühtlaselt liivase põhjaga.

² LoD I – Loodusdirektiivi I lisa, KE – kaitse-eeskiri

Vee näitajad mõõdeti punktis Võle–Vainupea–Kunda maanteest ülesvoolu ja on antud tabelis 2 ning näidatud kaardil lisa 3.1.

Tabel 2. Vee füüsikalise-keemilised omadused Järveoja proovipunktis

Koht	Koord N	Koord E	t°C (vesi)	O ₂ mg/l	O ₂ %	pH	El. juht. µSi/cm
Võle–Vainupea –Kunda teest allavoolu	59° 33′ 10″	26° 20′ 16″	11,5°	11,0	100	7,66	99

Vaatamata Järveoja väikesele valgalale ja vooluhulgale, omab kiirevooluline ning pikkadel lõikudel kivise-kruusase põhjaga oja siiski tähtsust meriforelli sigimis- ja noorjarkude kasvualana, seda eriti suudmest 0,4 km kaugusel ojaga ristuvast Võle–Vainupea–Kunda maanteest ülesvoolu. Praegu saavad mere poolt ülesvoolu liikuvad kalad vabalt liikuda vaid kuni maanteeni, kus nende edasise pääsu ülesvoolu teeb võimatuks veepinnast üle 0,5 m kõrgemal olev teetruup. Seega jääb kasutamata märkimisväärne sigimispotentsiaal. Kaladele liikumisvõimaluse tagamiseks tuleb probleemses kohas teetamm rekonstrueerida ning truup paigutada nii palju madalamale, et sealt läbivoolav vesi ei kukuks alla joana.

Oja kaldal ülemjooksu piirkonnas on teostatud lageraieid, mis ulatuvad peaaegu kaldani välja. Seda peab edaspidi vältima.

Tabelist 1 nähtub, et Järveoja jäi selgrootute alusel hea ja kesise seisundi piirile. Siiski ei tohiks sellest järeldada, et see oja on olulise inimõju surve all. Pigem tulenes tema madalam seisund teiste vooluveekogudega võrreldes erandlikest oludest (üldisest väiksusest ning isoleeritusest teistest vooluvestest). Kokkuvõttes võib seisundit lugeda pigem heaks.

Järveoja väiksuse ja kalastiku liikide vähese arvu ja isendite vähese arvukuse tõttu ei sobi kalastik oja seisundit iseloomustavaks kvaliteedielemendiks. Kalastiku seisundile hinnangut anda pole võimalik.

Elupaiga kvaliteedi hinnang:

Esinduslikkus: B (hea)

Suhteline pindala: C (0–2% kogu elupaigatüübi pindalast Eestis)

Struktuuri säilimine: I (hüdromorfoloogiline struktuur üldjoontes looduslik)

Funktsiooni säilimine: III (kalastik väga liigivaene ja vähearvukas)

Looduskaitseline seisund: B–C (hea kuni keskmine; kalastik väga liigivaene ja vähearvukas, muus osas hea)

Kaitse-eesmärk

Pikaajaline kaitse-eesmärk

Hea kaitse seisundi (B) ja meriforelli asurkonna säilitamine.

Kaitsekorraldusperioodi kaitse-eesmärk

Oja muutmine meriforellile läbitavaks Võle–Vainupea–Kunda mnt all, meriforelli asurkonna taastamine ja hea kaitseseisundi (B) saavutamine.

Mõjutegurid ja meetmed

+ Vee hea kvaliteet

+ Oja looduslik hüdro-morfoloogiline seisund

+ Koprapiisude puudumine hoiualal

- Võle–Vainupea–Kunda maantee all veepinnast üle 0,5 m kõrgemal olev teetruup, mis teeb võimatuks kalade noorjarkude edasipääsu.

Meede: Kalade noorjarkudele liikumisvõimaluse tagamiseks tuleb probleemses kohas teetamm rekonstrueerida ja truup paigutada nii palju madalamale, et sealt läbivoolav vesi ei kukuks alla joana.

- Lageraied oja kallastel.

Meede: Lageraiede vältimine veekaitsevööndis (10 m kaldast). Saavutatakse tingimuste seadmisega Keskkonnaameti poolt metsateatise väljastamisel.

3. ALA JA SELLE VÄÄRTUSTE TUTVUSTAMINE NING KÜLASTUSKORRALDUS

Hoiuala on vajalik tähistada. Järveoja on väike looduslik oja, millel puudub tähtsus nii loodushariduse, turismi kui ka harrastuskalanduse vallas. Oja võib pakkuda huvi vähestele loodushuvilistele. Piisav on, kui hoiuala kohta käiv informatsioon on internetis kättesaadav. Liigne külastatavus oleks ojale ja selle ümbrusele pigem halb, kuid seda ei ole loodetavasti ka karta.

Visioon ja eesmärk

Visioon

Hoiuala külastatavus on madal ning selle külastajaskond koosneb valdavalt loodushuvilistest, kes vajaduse korral saavad ala kohta informatsiooni internetist. Aktiivset loodusharidust alal läbi ei viida ning ala ei propageerita massiteabevahendites.

Eesmärk

Hoiuala on tähistatud, informatsioon selle kohta on kättesaadav internetis ja külastatavus on madal.

3.1. TÄHISTAMINE

Hoiuala on vaja tähistada, et informeerida inimesi. Tähistamine toimub vastavalt Keskkonnaministri määrusele „Kaitstava loodusobjekti tähistamise kord ja tähised” (RTL 2004, 78, 1255). Tähiste võimalikud asukohad on näidatud joonisel lisas 3.2.

Meede: kaitseala tähistamine.

4. KAVANDATAVAD KAITSEKORRALDUSLIKUD TEGEVUSED JA EELARVE

4.1. TEGEVUSTE KIRJELDUS

4.1.1. KALASTIKU, SELGROOTUTE JA TAIMESTIKU NING VEE FÜÜSIKALIS-KEEMILISTE NÄITAJATE SEIRE

Tegevus on vajalik kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks. Kalastiku, selgrootute ja taimestiku ning vee füüsikalise-keemiliste näitajate uus tulemusseire peaks toimuma viie aasta pärast, seega 2017. a, millega ühtlasi saab hinnata ka elupaiga seisundit. Seire teostada üldiselt sama meetodika alusel ja samades kohtades kui 2012. a, lisaks peaks hindama oja seisundit ka taimestiku alusel. Seiret peaks teostama eriala spetsialistid (ihtioloog, selgrootute spetsialist, botaanik). Sarnased uuringud peavad toimuma ka edaspidi iga viie aasta tagant. Töö korraldajaks on Keskkonnaamet, II prioriteedi töö.

4.1.2. TEETRUUBI ÜMBEREHITUS

Tegevus on vajalik väärtustele 2.1 ja 2.2 seatud eesmärkideni jõudmiseks. Teetamm tuleb rekonstrueerida ja truup paigutada nii palju madalamale, et sealt läbivoolav vesi ei kukuks alla joana nagu praegu. Truubi ümberehituse juures kaasata vee-elustiku ekspert. Töö korraldajaks on Keskkonnaamet, I prioriteedi töö.

4.1.3. TÄHISTE PAIGALDAMINE

Tegevus on vajalik inimeste informeerimiseks. Paigaldada kolm keskmise suurusega tähist (vt joonis 2, lisa 4). Töö korraldajaks on RMK, II prioriteedi töö.

4.1.4. KAITSEKORRALDUSKAVA UUENDAMINE

Kaitsekorralduskava eesmärgid on seatud kümneks aastaks, kuid eelarve ja tegevuskava planeerimine nii pikaks ajaks on keeruline. Seetõttu tuleb 2017. a hinnata esimese perioodi tulemuslikkust (väärtuste seisundit) ja uuendada kaitsekorralduskava. Eelkõige on vajalik uue eelarve ja tegevuskava koostamine. Kaitsekorraldusperioodi lõpus viiakse läbi kaitse tulemuslikkuse hindamine ning koostatakse uus kaitsekorralduskava kümneks aastaks. Töö korraldajaks on Keskkonnaamet, I prioriteedi töö.

4.2. EELARVE

Eelarve tabelisse 3 on koondatud eelnevate analüüsidenä esitatud tööd, mis on täitmiseks käesoleva kaitsekorralduskavaga ettenähtud perioodi jooksul.

Tabelis on tegevused jaotatud vastavalt tegevuse olulisusele järgmistesse prioriteetsusklassidesse:

- 1) esimene prioriteet – hädavajalik tegevus, milleta kaitse-eesmärkide täitmine planeeritavas ajavahemikus on võimatu, see on väärtuste säilimisele ja toimiva ohuteguri kõrvaldamisele suunatud tegevus; kaitsekorralduse tulemuslikkuse hindamiseks vajalik tegevus;
- 2) teine prioriteet – vajalik tegevus, mis on suunatud väärtuste taastamisele, eksponeerimisele ja potentsiaalsete ohutegurite kõrvaldamisele;
- 3) kolmas prioriteet – soovituslik tegevus ehk tegevus, mis aitab kaudselt kaasa väärtuste säilimisele ja taastamisele ning ohutegurite kõrvaldamisele.

Tabel 3. Eelarve. Kasutatud lühendid: KA – Keskkonnaamet, RMK – Riigimetsa Majandamise Keskus

Jrk	Tegevuse nimetus	Tegevuse tüüp	Korraldaja	Prioriteet	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Kokku
					Sadades eurodes										
Inventuurid, seired, uuringud															
4.1.1	Kalastiku, selgrootute ja taimestiku ning vee füüsikalise-keemiliste näitajate seire	Tulemusseire	KA	II					25					30	55
Hooldus, taastamine ja ohjamine															
4.1.2	Teetruubi ümberehitus	Liigi elupaiga taastamistöö	Keskkonnaamet	I		100									100
Taristu, tehnika ja loomad															
4.1.3	Tähiste paigaldamine	Kaitsealuste objektide tähistamine	RMK	II	3									2	5
Kavad, eeskirjad															

4.1.4	Kaitsekorralduskava uuendamine	Tegevuskava	KA	I					10					30	40
				KOKKU	3	100			35					62	200

5. KAITSEKORRALDUSE TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Tabel 4. Tulemuslikkuse hindamine

Jrk	Väärtus	Indikaator	Kriteerium	Tulemus	Selgitus
2.1.1	Kalastik, eelkõige meriforell	Edukas paljunemine	Meriforelli noorjärkude arvukus kalastiku tulemusseire alusel	Katsepüükides arvukalt forelli	Hinnatakse seirega
2.2	Elupaigatüüp jõed ja ojad	Elupaiga seisund	Elupaiga seisundi hinnang kalastiku, selgrootute, taimestiku ja vee füüsikalise-keemiliste näitajate alusel	Seisund vähemalt hea (B)	Hinnatakse seirega

KASUTATUD KIRJANDUS

Eesti Looduse Infosüsteem (EELIS). Ver 3.5.242.

Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri. RTL 2004, 111, 1758.

Hoiualade kaitse alla võtmine Lääne-Viru maakonnas. Vabariigi Valitsuse määrus nr 237, vastu võetud 15.09.2005. RT I 2005, 51, 404.

Järvekülg, R., Timm, H., Pihu, R. ja Pihu, S. 2013. Järveoja hoiuala kaitsekorralduskava vahearuanne. Käsikiri Keskkonnaametis.

Looduskaitseseadus. Vastu võetud 21.04.2004. RT I 2004, 38, 258.

Timm H. & Vilbaste S., 2010. Pinnavee ökoloogilise seisundi hindamise meetodika bioloogiliste kvaliteedielementide alusel. Bentiliste ränivetikate kooslus jões. Suurselgrootute põhjaloomade kooslus jões ja järves. Aruanne EV keskkonnaministeeriumile.

Veeseadus. Vastu võetud 11.05.1994. RT I 1994, 40, 655.

LISAD

LISA 1. SEADUSANDLUS

Hoiualade kaitse alla võtmine Lääne-Viru maakonnas

Vastu võetud 15.0.2005; nr 237 [RT I 2005, 51, 404](#); jõustumine 01.10.2005.

Lääne-Viru maakonnas võetakse kaitse alla järgmised hoiualad:

5) Järveoja hoiuala, mille kaitse-eesmärk on EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ I lisas nimetatud elupaigatüübi – jõgede ja ojade (3260) kaitse;

Looduskaitseseadus

§ 14. Üldised kitsendused

(1) Kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas ja kaitstava looduse üksikobjekti kaitsevööndis ei või ilma kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekuta:

- 1) muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet;
- 2) koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid;
- 3) [kehtetu - [RT I, 18.04.2013, 1](#) - jõust. 01.05.2013]
- 4) [kehtetu - [RT I 2007, 25, 131](#) - jõust. 01.04.2007]
- 5) kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut;
- 6) anda nõusolekut väikeehitise, sealhulgas lautri või paadisilla ehitamiseks;
- 7) anda projekteerimistingimusi;
- 8) anda ehitusluba;
- 9) rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks; [[RT I 2007, 25, 131](#) - jõust. 01.04.2007]
- 10) jahiulukeid lisasööta. [[RT I, 18.04.2013, 1](#) - jõust. 01.05.2013]

(2) Kaitstava loodusobjekti valitseja ei kooskõlasta käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevust ja muud tegevust, mis vajab kaitse-eeskirja kohaselt kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit.

(3) Kaitstava loodusobjekti valitseja võib käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevuste ja muude tegevuste, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajavad kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolekut, kooskõlastamisel kirjalikult seada tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit. (4) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tegevusi ei esitatud kaitstava loodusobjekti valitsejale kooskõlastamiseks või tegevustes ei arvestatud käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel

seatud tingimusi, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

(5) Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil on keskkonnamõju hindamise järelevalvajana õigus määrata kaitstava loodusobjekti kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitstava loodusobjekti kaitse eesmärgi saavutamist või kaitstava loodusobjekti seisundit. [[RT I 2009, 3, 15](#) - jõust. 01.02.2009]

§ 33. Hoiuala teatis

Hoiuala piires asuva kinnisasja valdaja peab esitama hoiuala valitsejale teatise järgmiste tegevuste kavandamise korral:

- 1) tee rajamine;
- 2) loodusliku kivimi või pinnase teisaldamine;
- 3) veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine; [[RT I 2007, 25, 131](#) - jõust. 01.04.2007]
- 4) biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamine;
- 5) loodusliku ja poolloodusliku rohumaa ning poldri kultiveerimine ja väetamine; [[RT I 2007, 25, 131](#) - jõust. 01.04.2007]
- 6) puisniiduilmelisel alal asuvate puude raiumine;
- 7) maaparandussüsteemi rajamine ja rekonstrueerimine.

(2) Teatis peab sisaldama kavandatud tööde kirjeldust, mahtu ja aega ning nende tegemiskoha skeemi.

Teatis tuleb esitada hoiuala valitsejale vähemalt üks kuu enne tööde alustamist:

- 1) ko haletoomisega,
- 2) tähtkirjaga posti teel või
- 3) digitaalallkirjaga varustatud e-kirjaga.

(4) Teatis loetakse esitatuks postitempli või ajatempli järgi postitamise päeval või päeval, kui hoiuala valitseja on selle registreerinud.

(5) Ühe kuu jooksul teatise esitamisest arvates hindab hoiuala valitseja kavandatud tegevuse astavust käesoleva seaduse §-s 32 sätestatud nõuetele.

Hoiuala valitseja:

- 1) kinnitab teatise ja tagastab selle esitajale, kui kavandatud tööd on lubatud,
- 2) teatab teatise esitajale tingimused, mida järgides võib kavandatud töid teha või
- 3) keelab tööd, mis ohustavad hoiuala kaitstavate liikide või elupaikade soodsa seisundi säilimist, mille tagamiseks hoiuala on moodustatud.

(6) Hoiuala teatise vormi ning teatise kinnitamise, läbivaatamise ja tagastamise korra kehtestab keskkonnaminister määrusega.

(7) Hoiualal ei kehti käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud teatise esitamise kohustus tulundusmaa sihtotstarbega kinnisasja elamu- ja õuema kõlvikutel tehtavate tööde kohta.

LISA 2. AVALIKUSTAMISE MATERJALID

Järveoja hoiuala kaitsekorralduskava avalikkuse kaasamise koosoleku teade

JÄRVEOJA HOIUALA kaitsekorralduskava avalikkuse kaasamise koosolek

Keskkonnaamet teatab, et on algatanud Järveoja hoiuala kaitsekorralduskava koostamise.

Kaitsekorralduskavaga kirjeldatakse ala kaitse-eesmärgiks olevaid loodusväärtusi, nende mõjutegureid ning kavandatakse kaitsemeetmed ja koostatakse tegevuste tabel, kus vajalikud tegevused on määratletud koos tõenäolise läbiviimise aja ja maksumusega.

Kaitsekorralduskava koostaja on FIE Silvia Pihu.

Kaitsekorralduskava koostamise raames toimub avalikkuse kaasamise koosolek:

- 27. veebruaril kell 16 Keskkonnaameti Lääne-Viru regiooni kontori saalis aadressil Kunderi 18, Rakvere.

Koosolekule on oodatud maaomanikud, kohalikud elanikud, ettevõtjad jt asjast huvitatud.

Lisainfo: FIE Silvia Pihu, Tartu Ülikool – silvia.pihu@ut.ee, tel 523 6319

Keskkonnaamet, Riina Kotter – riina.kotter@keskkonnaamet.ee

Märkus: kuulutuse kujundust saab näha eraldi failis.

Järveoja hoiuala kaitsekorralduskava avalikkuse kaasamise koosoleku protokoll

Koosolek toimus 27.02.2013 kell 16.00 Rakveres, Keskkonnaameti Viru regiooni saalis, Kunderi 18.

Osavõtjad: kkk koostajad Silvia Pihu ja Raul Pihu, Keskkonnaameti Viru regiooni spetsialist Riina Kotter ja maaomanik, AS Simuna Ivax juhatuse esimees Hans Kruusamägi.

Päevakord:

1. S. Pihu ettekanne
2. Arutelu

Arutelu:

Hans Kruusamägi

Kas raie oja kallastel on teatud määral lubatud?

Silvia Pihu

Meie ettepanek on mitte lubada raiet veekaitsevööndis (10 m), kus seda peaks lubama/keelama Keskkonnaamet. Mujal on raie lubatud.

Riina Kotter

Kuidas peaks hoiualal seire toimuma? Natura 2000 aladel näiteks metsa puhul teeb seda keskkonnaamet, kui on kahtlust, et midagi on viga.

Maanteeameti poolt tegemist vajavat tööd – teetammi- ja truubi rekonstrueerimine maantee ja oja ristumiskohas – polegi võib-olla vaja kaitsekorralduskava tegevuste tabelisse jätta? Seaduse järgi peab maanteeamet probleemi lahendama ja selleks suhtleb Keskkonnaamet Keskkonnainspeksiiooniga, et saaks tehtud Maanteeametile ettekirjutus.

Silvia Pihu:

Seire osas saab panna täpsustused kavasse sisse. Sellist seiret saab teostada ikkagi vaid spetsialist. Meile on oluline, et teetruubi probleem saaks lahendatud.

Raul Pihu

Hoiuala maastikulised väärtused on elupaigatüübina kaitstava oja lisaväärtused.

Silvia Pihu, Riina Kotter

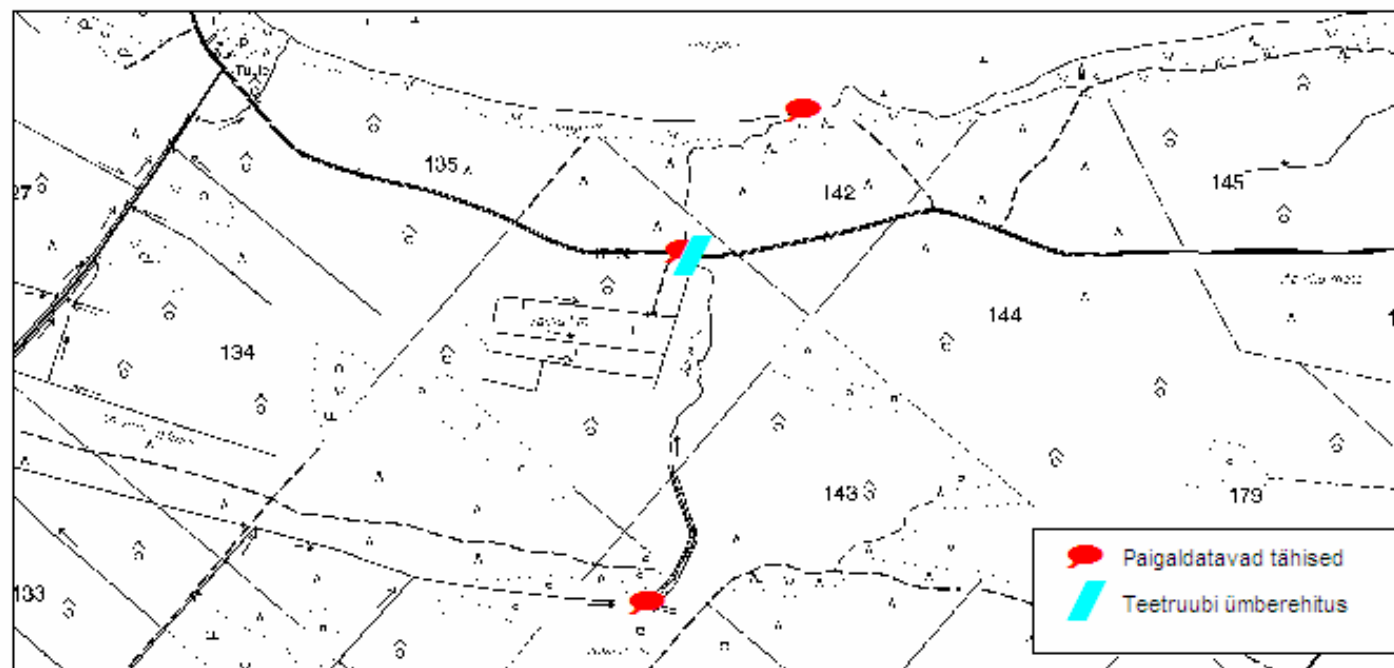
Praegu ei ole maastikku seal võimalik kaitsta, sest hoiuala hõlmab vaid oja. Võib-olla oleks edaspidi võimalik kaitseala laiendada, muuta maastikukaitsealaks?

Protokollis: Raul Pihu

LISA 3. JÄRVEOJA HOIUALA VÄÄRTUSTE KOONDTABEL

Väärtus	Kaitse-eesmärk	Ohutegurid	Meetmed	Oodatavad tulemused
Kooslused: jõed ja ojad (3260) koos elustikuga (kalad ja selgrootud)	Oja muutmine meriforellile läbitavaks Võle–Vainupea–Kunda mnt all, meriforelli asurkonna taastamine ja hea kaitseisundi (B) saavutamine	+ vee hea kvaliteet + oja looduslik hüdro-morfoloogiline seisund + koprapaisude puudumine hoiualal – Võle–Vainupea–Kunda maantee all veepinnast üle 0,5 m kõrgemal olev teetruup – lageraied oja kallastel	- teetamm rekonstrueerida ja truup paigutada madalamale, et sealt läbivoolav vesi ei kukuks alla joana. - lageraiete vältimine veekaitsevööndis (10 m kaldast). - tulemusseire	Meriforelli asurkonna taastumine ja hea kaitseisundi (B) saavutamine

4.2. Kaitsekorralduslikud tööd

LISA 5. FOTOD

Autor: Raul Pihu

Järveoja suue.

Oja mere ääres metsapiiril.

R. Järvekülg katsepüügil Võle–Vainupea–Kunda maanteest allavoolu.

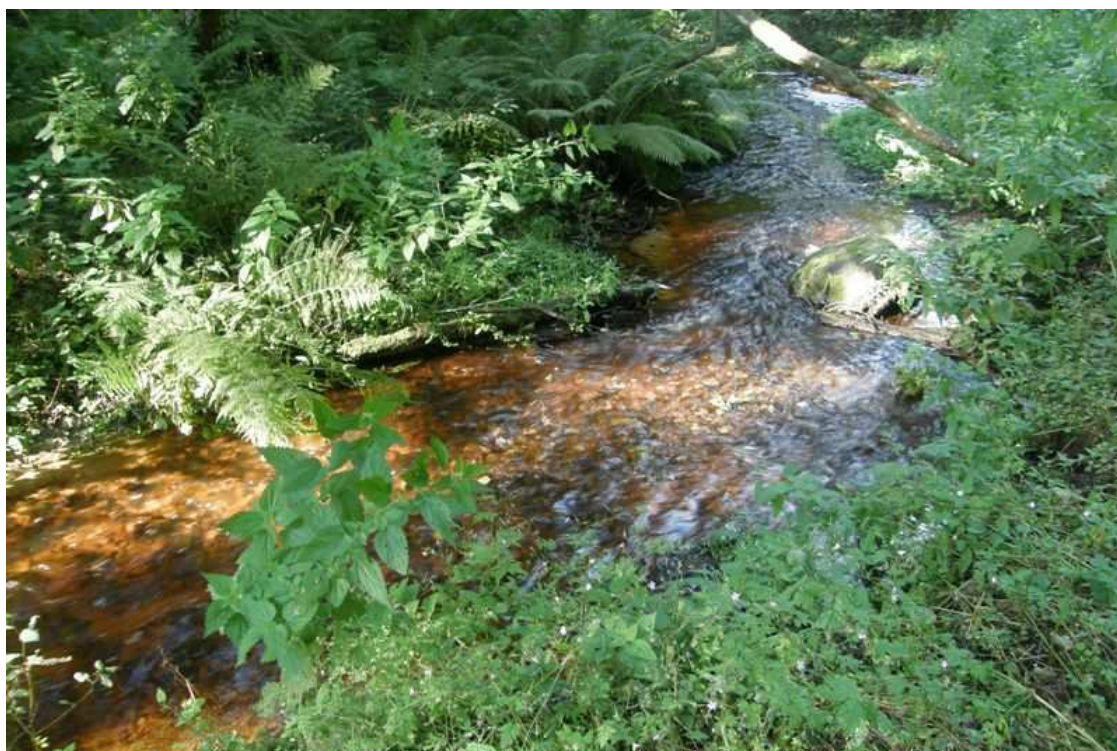
Maanteealune truup.

Kudeala maanteest allavoolu.

Kudeala maanteest ülesvoolu.

Kudeala ülemjooksul.

Oja ülemjooksul kõrgete kallaste vahel.